

Lloyd C. Gardner, *Sferă de influență (Împărțirea Europei între marile puteri, de la München la Yalta)*, București, Editura Elit, 1995, 400 p.

Sunt puțini cei care știu sau cei care vor să admită că au existat în istorie șefi de state, conducători ai unor mari puteri care au dispus de forța de a înrăuri destinele omenirii, împingând națiuni întregi în conflagrații zonale ori mondiale, instaurând sau demolând sisteme sociale democratice, tehnocrate sau totalitare.

Problematica "sferelor de influență" a reprezentat și mai reprezintă încă un punct nevralgic analizat și reluat în discuție și în dispute nu numai de istorici, ci și de politologi, sociologi etc. Fără îndoială că atunci când anii se vor mai fi adunat și timpul va fi decantat mai bine lucrurile, precizarea efectelor "negocierilor pentru teritorii și oameni" va fi în măsură să stabilească impactul general pe care l-au produs ele în istoria umanității.

Lucrarea lui Lloyd C. Gardner, constituită pe baza documentelor de arhivă referitoare la împărțirea Europei între marile puteri (și care lucrare nu putea avea un titlu mai clar și mai concis decât "Sfere de influență") își propune să prezinte "lupta de culise" provocată pe tărâm diplomatic în perioada interbelică, în timpul și apoi la finele celui de-al doilea război mondial.

Cele nouă capitole ale cărții sunt mărturia faptului că "unda de șoc" a deciziilor celor Trei Mari (F. D. Roosevelt, W. Churchill, I. V. Stalin) a condamnat, fără drept de apel, țările Europei de Est - comparate, nu o singură dată, cu "nisipurile mișcătoare ale continentului".

Suspiciunea combinată cu înțelegerea tacită, riscul sau excesiva încredere în forțele proprii au transformat acordurile internaționale într-o adevărată și sângeroasă "partidă de șah diplomatic" în care prevederile, și așa sordide, ale Conferinței de la München căpătau accente și mai dramatice la Casablanca, Teheran și Yalta. Ca și Hitler, și Churchill, Roosevelt și Stalin vedeau într-o înțelegere politică o clauză prealabilă obligatorie pentru cooperarea strategică - baza înfăptuirii noii ordini mondiale. În ce mod fusese privită această "nouă ordine mondială" o dezvăluie documentele care atestă faptul că, încă de la începutul războiului, președintele Roosevelt proiectase noua structură a lumii postbelice, că din culisele diplomației britanice și sovietice ieșea la iveală dorința de împărțire pașnică a Europei, în timp ce marii politicieni ai vremii nu se mai îndoiau de faptul că un posibil pact sovieto-nazist va conduce la declanșarea unui conflict armat pe continent.

Cât de complexe sunt implicațiile pe care le au evenimentele ce marchează evoluția umanității o demonstrează acele momente când logica puterii este cu totul alta decât logica istoriei. Meritoriu în lucrarea lui Lloyd C. Gardner este faptul că, punând la dispoziția cititorului informația brută, dar semnificativă, (fragmente din corespondență, prevederi ale acordurilor bilaterale sau trilaterale) se dă

posibilitatea acestuia să descopere situații paradoxale, adevărate avertismente pentru realitatea cotidiană. În ciuda atâtor declarații de colaborare, aliații s-au suspectat în permanență, la finele fiecărei întâlniri ridicându-se atâtea și atâtea întrebări referitoare la sinceritatea partenerilor: rușii se temeau că li se va atribui rolul de simplii mașiniști, în timp ce eroii americani și aliații lor englezi vor juca scena finală a dramei războiului; americanii se temeau, la rândul lor, de posibilitatea ca, în ultimul moment, colaboratorii lor să vină cu un alt deznodământ.

Din analiza documentelor se desprinde concluzia că dacă inițial nici Roosevelt și nici Churchill nu se arătau încântați de perspectiva înlocuirii Germaniei de către Uniunea Sovietică drept putere predominantă în răsăritul continentului, mai târziu, primul ministru britanic va declara că, de fapt, "noi (britanicii, n.n.), nu am pretins să ne amestecăm în modul rușilor de a trata țările cucerite sau eliberate din Europa de Est".

Cât de necesară era păstrarea alianțelor, și așa șubrede, o reprezintă încercările de compromis inițiate când de Stalin, (deși au fost rare aceste ocazii), când de Roosevelt și Churchill și finalizate prin declarații de felul: "Toți trei, și **numai toți trei** (s. n.), putem găsi soluții pentru problemele rămase încă nerezolvate". Iată de ce tot ceea ce îi înconjura pe cei Trei Mari la Yalta demonstrează eșecurile lor anterioare: o lume sfâșiată de brațele Axei și pentru care chiar vestea victoriei în război însemna un nou pericol de stârnire a vechilor neînțelegeri și suspiciuni, și de reluare a tristetelor dispute ideologice.

Cinismul declarațiilor politice potrivit cărora procesul de instaurare a păcii impunea o Europă împărțită temporar pentru a acorda suficient răgaz necesar vindecării rănilor (aproape fatale) pe care la produsese Hitler Europei, explică una din concluziile pe care Lloyd Gardner ne lasă să o deducem: în politica externă, bătăliile se pierd sau se câștigă în afara granițelor țării.

Sunt adevăruri crude cele pe care, prin intermediul cărții lui Lloyd Gardner, istoria le descoperă acum, la finele veacului XX, tocmai pentru ca, meditănd asupra tragediei declanșate la mijlocul secolului nostru, să reactualizăm întrebarea: Quo vadis, Europa?

Harieta Mareci